

Pesti Tünde – Kovács Gábor

A rendőri erőszakról, túlkapásokról – lehetséges magyarázatok

Police violence, encroachment – possible explanations

Absztrakt

A tanulmányban a rendészettudományi szakirodalmakban a rendőri erőszakra vonatkozóan fellelhető magyarázatokat ismertetik a szerzők, a teljesség igénye nélkül. Olyan elméletek kerülnek bemutatásra, melyek az erőszak átéléséhez, a férfias értékek képviseléséhez vagy morális dilemma megjelenéséhez köthetők. A szerzők sem az erőszakos viselkedést, sem más morálisan elítélendő viselkedést nem tartják megengedhetőnek a rendőrségnél, s a tanulmányban arra hívják fel a figyelmet, hogy milyen veszélyes gondolkodásmódok jelenhetnek meg a rendőri hivatás gyakorlása során, melyekre a közvetlen munkahelyi vezetőnek azonnal reagálnia kell.

Kulcsszavak: rendőrség, erőszak, férfias értékek, Piszkos Harry dilemma, erkölcs

Abstract

In the study, the authors present a non-exhaustive list of explanations available on police violence in the literature. Theories are presented that are related to the experience of violence, the representation of masculine values or the emergence of moral dilemmas. The authors do not consider neither violent behaviour nor other morally unacceptable behaviours to be acceptable in the police; just wish to draw attention to the dangerous mindsets that can be present in the police profession, to which the direct supervisor must react immediately.

Keywords: police, violence, masculine values, Dirty Harry Problem, moral

Bevezetés

A rendészettudománnyal foglalkozó kutatókat régóta foglalkoztatja, hogy a rendőri legitim fizikai erőszak helytelen alkalmazásának, a rendőri túlkapásoknak milyen okai lehetnek, amennyiben azok nem a szabályozásoknak vagy a képzés hiányának tudhatók be. Ezek a kutatások különböző tudományterületeket ölelnek fel, így azok között megtalálhatók a szociológiai, pszichológiai, jogi és vezetélméleti megközelítések, de akár a témával kapcsolatos különböző társadalomtudományi magyarázatokat is fellelhetünk. Jelen tanulmánynak nem célja az összes elmélet szintetizálása, a szerzők célja sokkal inkább a jelenség mellett a mögöttes gondolkodási mintákra való figyelemfelhívás.

A tanulmányban hivatkozott kutatók véleményei eltérők a rendőri túlkapások tekintetében; azok okai az erőszak munkában meglévő jelenlététől, a stresszfaktoroktól, a túlzott férfias értékek képviselésétől, egészen a rendőrök morális értékrendjéig, illetve igazságérzetéig mozognak. Nem elhanyagolható tényezőként az eredmények elérésére való törekvés rendőrökben meglévő belső igénye is felmerült a kutatókban. A szerzők jelen tanulmányban röviden ezeket az elméleteket, lehetséges magyarázatokat kívánják áttekinteni.

A fizikai erőszak megjelenése

Nem lehet kérdéses, hogy az erőszaknak aktív szerepe van a rendőrségi munkában. Nemcsak azért, mert „*a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában hatósági kényszert alkalmazhat a rendőrség*” (Finszter, 2014), hanem azért is, mert az erőszak jelenségével való találkozás a rendőrök esetében a hétköznapiak részét képezi.

A rendőri szolgálatot vállalni szándékozó jelentkezők esetében a legtöbb jelentkezőnek a rendőrséggel kapcsolatosan nincs gyakorlati tapasztalata, „*sohan a bűnügyi filmek, az izgalmas, mozgalmas élet reménye miatt választják ezt a szakmát, majd később hivatást*” (Kovács, 2020). A játékfilmek természetesen nem tükrözik megfelelően a rendőrök mindennapjait, hiszen itt inkább a nézők szórakoztatása és igazságérzetük kielégítése a cél. Az erőszak megjelenésével és alkalmazásával kapcsolatban a szervezetbe belépő egyén legtöbbször tapasztalatlan. A rendőrnek jelentkező átlagos belépő „*... a legtöbb esetben nem rendelkezik tapasztalattal az erőszakot illetően, ezért a (ki)képzés során megtanítják, hogy képes legyen az erőszakra, de emellett ne váljon hajlamossá az erőszakteret, hogy az erőszakot érzelemmentesen, tudatosan alkalmazza*” (Behr, 2013).

A végrehajtó szolgálatok gyakorlatában a rendőr a legitim fizikai erőszakot mint „szakmai eljárást” alkalmazza. Amikor rendőri intézkedés történik a rendőr három szempontot vesz figyelembe, és azok alapján dönti el, hogy egyáltalán beavatkozzon-e a folyamatba. *„Először is számol azzal, hogy fellépése folytán elmarad, illetve jelentősen mérséklődik a veszélyhelyzetből következő sérelem. Másodszor, felméri, hogy fellépésével szakmai sikert érhet el. Harmadszor, bízik abban, hogy tevékenységével az egész testület jó értékelést kaphat. A szervezeti kultúra akkor produktív, ha abban tud segíteni, hogy ez a hármas követelmény ellentmondásmentesen valósuljon meg.”* (Finszter, 2014).

A szolgálat ellátása során a legtöbb esetben nem kerül sor „erőszakra”, kényszerintézkedésre, hiszen a rendőri intézkedések alkalmával sokszor pontosan az erőszak eszkalálódásának a megakadályozása a cél. A rendőrök életében az erőszak természetesen nem csupán testi szinten jelenik meg, hanem sokszor szóbeli szinten is, például sértegetés formájában. Vannak olyan helyzetek és területek, melyek során nagyobb a valószínűsége, hogy az erőszak alkalmazására is sor kerül, például ittas, drogos vagy pszichésen zavart személyekkel, futball huligánokkal szembeni intézkedések stb. Ilyen esetek kezelésében a gyakorlatban kénytelenek alkalmazni a rendőrök a szakmai felkészítés során elsajátított ismereteket.

A szakmai felkészítés

Az intézkedéstaktikai tréningek alkalmassá teszik a rendőröket a különböző szituációs helyzetek megfelelő kezelésére (akár szituációs tanterem segítségével, például bank, magánlakás, kocsmá, hajléktalan szálló, fogda stb.), valamint a legitim fizikai erőszak „szakmai eljárásainak” megfelelő alkalmazására (Krauzer, 2019). Tehát a rendőrök a képzés során tulajdonképpen nem magát az „erőszakot” gyakorolják be, hanem különböző szakmai fogások által, főként az erőszak megakadályozását, saját maguk védelmét (az önvédelmet) felhasználva ehhez a végrehajtó szolgálatok során előforduló különböző szituációs helyzetek modellezését. *„A rendőrségi oktatás célja, hogy ameddig csak lehet, elkerüljék a fizikai erő és az »erőszak« alkalmazását. Ez az, amire a képzés és oktatás nagy része összpontosít.”* (Behr, 2016).

A gyakorlatok végrehajtása során, a képzést végrehajtó szakember felügyelete mellett, saját társukkal és társukon sajátítják el a különféle fogásokat, így nem csak azt élhetik át, hogy milyen az erőszak alkalmazása, hanem azt is, hogy milyen azt megélni. A felkészítés eredményeként a rendőrök a kényszerintézkedések alkalmazása során a helyesen begyakorolt fogásokat alkalmazzák, hogy ezáltal is elkerüljék az esetleges sérülést, és megakadályozzák az erőszak további

eszkálálódását. Alapvető rendőri szabály az, hogy a kényszerintézkedés fogatosítása kizárólagosan addig a pontig tart, amíg az eléri célját.

Míg elméleti és „*jogi szinten az erőszak lélektelen, és testetlen, nincsenek érzései, nincsenek érzelmei, nincs félelme, nincs haragja, nem ismer bosszúvágyat, nincs fájdalma, nincsenek sebei, sérülései, az állami erőszak nem érez. A végrehajtás szintjén az erőszak fizikai és pszichológiai élmény...*” (Behr, 2013), amely szubjektív élmény az erőszak alkalmazása során erőteljesen megjelenik, egyfajta stresszhelyzet keletkezik, amelyet a rendőrök tudatos felkészítésével jelentősen csökkenteni lehet.

A gyakorlati munkában a rendőri intézkedés két – a rendőr személyiségén is múló – esetben is erőszakossá válhat. A kriminológus és szociológus professzor, Behr meglátása szerint „*az egyik félreértés a rendőrök között, hogy azt gondolják az ügyfél másképp is viselkedhetne, ha akarna, miközben sokszor találkozhatunk olyan emberrel a mindennapi életben is, aki csak korlátott nyelvi vagy viselkedési eszköztárral rendelkezik*” (Behr, 2013). A szolgálatellátás során számos alkalommal a rendőr – az eljárás alá vont személy félreérthető magatartása vagy kommunikációja miatt – engedetlenséget, tiszteletlenséget, tekintélyvesztést érez, amely indokolatlan erőszakhoz vezethet.

A másik eset, amikor maga a rendőr provokálja ki az erőszakot. Németországban külön kifejezést (Widerstandsbeamte) használnak azokra a rendőrökre, akik szándékosan vagy kevésbé tudatos módon erőszakot generálnak. Ezek a személyek már a fellépésükkel, hozzáállásukkal, magatartásukkal, illetve éppen a hiányos kommunikációs felkészítésük miatt hozzájárulnak a helyzet súlyosbodásához. A legjellemzőbb megjelenési formája az, amikor az intézkedő rendőr szándékosan erőszakot provokál az eljárás alá vont részéről, vagy az általa elkövetett erőszakot egy állítólagosan ellene elkövetett erőszakra adott válaszreakcióként leplezi (Schweer & Strasser, 2008; Behr, 2017).

Az ilyen személy gondolatában „*a jogot összeköti a hatalommal, a jog a szükséges felhatalmazás a saját (rendőri) cselekvésért, nem pedig annak korlátozásáért (ahogy a jogászok látják). Ha úgy érzi, nem veszik komolyan, vagy akár leértékelik (pl. mert úgy érzi, hogy valaki nevet rajta), akkor személyesen érintett, és agresszívan reagál. A kommunikációt, mint szükséges eszközt használja, nem pedig az erőszak megelőzésének eszközeként.*” – véli Behr (2018).

A férfias értékek megjelenése

Tekintettel arra, hogy az erőszakos túlkapások a rendőrség részéről az esetek többségében – bátran állíthatjuk, szinte mindig – férfiak az érintettek, Behr és

Kersten (kriminológus és szociológus professzorok) az ilyen túlkapasokat a férfiasság normáival is összefüggésbe hozzák. „Az egész szakma a hagyományos férfiassághoz kapcsolódik: erőszak alkalmazása, egyenruha, fegyver. A rendőr egy védő személy, aki mindenekelőtt a nőket, gyermekeket, tisztességes polgárokat védi... a státuszát nem veréssel mutatja (nem kell neki azzal mutatnia) hanem a fellépésével, apróbb jelekkel. (Státusza már az egyenruha viselésével világossá válik.) még ha kevesebb fizikai erőszakot is alkalmaznak ma már a rendőrök, továbbra is megtestesítik a hegemon¹ státuszra törekvő férfiasságot.” – mondja Kersten (Staud, 2019). „A felsőbbrendűség gesztusai, az ellenféllel szembeni dominancia, a merevség, a győztesek és vesztesek előállítására – mindezek közös jellemzője a kétpólusú játszmákba történő belesodródás” szintén a férfias értékekhez tartoznak, állapítja meg Behr (2017).

Az igazságérzet, „a cél szentesíti az eszközt”

Egy másik feltevés szerint a rendőri túlkapasoknak a rendőrök szubjektív (vagy objektív) igazságérzete is oka lehet. A rendőrök többször kerülnek olyan helyzetbe, amikor a törvényesség és a (vélt) igazságosság közül az egyik hiányzik. „Ilyenkor általában a törvény érvényesül, de a rendőrök igazságérzetének felfogása néha dominánssá válhat a törvénnyel szemben; ezek a helyzetek aztán a rendőr deviáns viselkedéséhez vezethetnek (amikor például a rendőrök helyesnek és helyénvalónak tartják, hogy hajléktalanokat a város szélére vigyék ki, és hagyják ott őket, vagy, hogy valakit a helyszínen pofonokkal büntetnek meg, mert a bíróságok nem büntetik őket kellő mértékben).” (Behr, 2013).

Az igazságérzet másik veszélye abban rejlik, ha a rendőr a „cél szentesíti az eszközt” gondolkodásmódjával veszélyezteti a rendőri intézkedés törvényességét, tisztaságát és objektivitását.

Míg Finszter professzor a „cél szentesíti az eszközt” az eredményesség eléréséhez köti (Finszter, 2014), az angol és német kutatók inkább morális dilemmának tartják, és sokszor „Piszkos Harry dilemmaként” említik.

„Mi történik akkor, ha a cél erkölcsileg jó, de az eszköz nem megfelelő? Bűncselekmény megelőzése, felfedése, tehát egy erkölcsileg jó cél elérése mikor és milyen mértékben indokolja vagy igazolja etikai, politikai vagy jogi szempontból veszélyes eszközök alkalmazását?” (Klockars, 1980). Ezeket a kérdéseket teszi fel Klockars büntetőjogi és szociológus professzor, mondván, hogy a kérdés egy valós erkölcsi dilemmát feltételez.

---

1 Hegemon: hatalmas fölényben levő.

Maga a „Piszkos Harry dilemma” (Dirty Harry Problem) mint kifejezés egy 1971-es film főhőséhez kötődik, Harry Callahan („Dirty Harry”/„Piszkos Harry”) felügyelőhöz, aki mintegy szinonimaként az angolban korrupcióra használt „dirty hand” (piszkos kéz) kifejezés után kapta a „Piszkos Harry” nevet. A filmet Magyarországon is vetítették, „Piszkos Harry – az igazságosztzó” címen, utalva a filmbeli főhős igazságérzetére (ami egybeesik a nézők igazságérzetével). A Piszkos Harry dilemma ábrázolására több esetet is nyújt a film, mégis leginkább a Klockars által is ismertetett alábbi eset szemlélteti.

„Skorpió” nevű pszichopata gyilkos elrabol egy fiatal, 14 éves lányt. A lányt élve eltemeti, s azért, hogy elárulja a lány hollétét, váltságdíjat követel. A lánynak a föld alatt csak bizonyos mennyiségű oxigén áll a rendelkezésére, tehát az idő fontos tényezővé válik. Harry kapja a feladatot, hogy leszállítsa a váltságdíjat. Amikor sikerül Skorpióval találkoznia, Skorpió úgy dönt, visszautasítja az alkut, inkább hagyja meghalni a lányt, és meg akarja ölni Harryt.

Harryt a társa menti meg, és bár Harry a társának súlyos sérülését nem tudja elhárítani, sikerül sebesülést okoznia Skorpiónak, akinek így a kórházi kezelése miatt sikeresen a nyomára bukkan. Amikor megtudja, Skorpió hol lakik, betör a lakásába, fegyvereket és bizonyítékokat talál, és végül újra szembekerül Skorpióval, aki elmenekül. Harry a menekülés megakadályozása céljából a lábába lő, így tudja elfogni. Skorpió ezek ellenére sem hajlandó elárulni a lány hollétét, és ügyvédet követel.

Ezen a ponton Harry szembesül egy dilemmával. Harry tudja, hogy Skorpió bűnös, tudja, hogy a lánynak a megtalálására korlátozott idő áll rendelkezésére, tudja, hogy Skorpiónak nem érdeke, hogy elárulja azt, hogy a lányt hová temette, az információ megszerzésén viszont a lány élete múlik. Skorpió viszont nem árul el semmit. Itt feltehető a kérdés. Ha az én lányomról lenne szó, szeretném-e, hogy Harry akár „piszkos” módszerrel is, de megtudja a lány hollétét? Valószínűleg igen. Ha én lennék Harry helyében, használnám ezt a módszert, hogy megtudjam a lány hollétét? Tehát alkalmaznánk-e piszkos módszert a jó cél elérése érdekében? Ez a Piszkos Harry dilemma lényege, amikor morálisan elítélendő eszközt alkalmazunk a jó cél elérésért.²

Klockars egy cél–eszköz mátrixon ábrázolja a dilemma lényegét (1. számú ábra).

---

2 Megjegyzés: A filmben Harry a „piszkos” eszközhöz nyúl, Skorpió átlőtt lábára taposva, tulajdonképpen kizárva vallatja ki a lány hollétéről. A demokratikus államokban viszont mindig a jog érvényesül. Harry nem tudott megfelelő jogi eszközökkel bizonyítékokat szerezni, a jog megsértésével szerzett bizonyíték és a Skorpióból kínzással megszerzett vallomás nem elegendő a bíróság előtt, Skorpiót elengedik, a történet során kiderül, hogy a lány pedig már korábban életét vesztette.

1. számú ábra: Cél–eszköz mátrix

	ESZKÖZ	
	Erkölcseleg jó (+)	Erkölcseleg rossz (-)
CÉL Erkölcseleg jó (+)	A ++	B -+ „Piszkos Harry” dilemma
Erkölcseleg rossz, „piszkos” (-)	C +-	D --

Forrás: Klockars, 1980.

A legjobb megoldás az, amikor az eszköz erkölcsileg megfelelő és eléri a célját (A), a legrosszabb, amikor az alkalmazott eszköz erkölcsileg nem állja meg a helyét, és a cél sem kerül elérésre.

A „Piszkos Harry dilemma” akkor áll fenn a rendőri munkában, amikor a rendőrnek két rossz megoldás közül kell választania. Marad az elfogadott eszköznél, de nem éri el a célt, vagy „piszkos” eszközökhöz nyúl a cél eléréséhez. Ezek azok az esetek, amikor tulajdonképpen két rossz megoldás közül választhat – piszkos eszköz vagy „kudarc” –, és ez morális dilemmát okoz, hiszen, ha meg nem engedett eszközhöz nyúl, ő sem maradhat tiszta.

Az erkölcsi mércét, hogy piszkos eszközhöz nyúl vagy azt gondolja, hogy csak az működik, két tényező fogja meghatározni. Az egyik szintet a rendőr szakmai kompetenciái képezik (morális dimenzió), a másik szint pedig az intézményi szint, a rendőr rendelkezésére álló törvényes eszközök (a törvény és szolgálati hely kompetenciája; technikai dimenzió). „Minél kompetensebb a rendőr a jogi eszközök alkalmazásában, annál kevésbé fog piszkos alternatívákhoz folyamodni” – véli Klockars (1980).

A rendőrök a napi munkájuk során sokszor szembesülnek ezzel a morális dilemmával – még ha nem is ilyen formában (például Klockars ide sorolja a bizonyítékok meghamisítását, a hamis indokkal történő igazoltatást, letartóztatást vagy házkutatást). A dilemma igazi veszélye Klockars szerint nem az eszközben, hanem magában a gondolkodásmódban rejtőzik, hogy „*azt hiszi megtalálta a megoldást, amivel békében élhet*” (Klockars, 1980). Kozáry (2017) meglátása szerint „*a munkával járó stressz és nyomás elkeseredetté teszi a rendőröket az igazságszolgáltatási rendszer eredményességével kapcsolatban, ennek következtében kialakulhat a »cél szentesíti az eszközt« attitűd.*”

A stressz megjelenése és kezelése

Schweer és Strasser kutatásukban a rendőri munkában megjelenő stressz kapcsán az alábbi tényezőket vizsgálta az alapján, hogy azok milyen mértékben befolyásolják a rendőrök által átélt munkahelyi stresszt:

- a munkahelyi döntéshozatali és cselekvési lehetőség hiánya;
- állandó szembesülés a társadalmi problémákkal;
- feszült munkahelyi légkör;
- feszült kapcsolat a felettesekkel;
- személyes kockázat a rendőri műveletek során;
- túl magas szakmai teljesítménykövetelmények;
- feszült kapcsolat a kollégák között;
- a rendőrség rossz megítélése a lakosság körében;
- a felettesek tiszteletének hiánya;
- családi konfliktusok;
- a kollégák tiszteletének hiánya (Schweer & Strasser, 2008).

Ezek között vannak olyanok, melyek általában megjelenhetnek egy munkahelyen, de vannak rendőr szakma specifikus tényezők is. A személyes kockázat vállalása a rendőri műveletek során specifikus tényező, hiszen a rendőrök arra esküsznek fel, hogy feladatukat a saját életük kockáztatása árán is ellátják. Természetesen a kollégák körében esetlegesen kialakult feszült viszonyt is másképp kell értelmezni a rendőri hivatásnál, hiszen feltétlen bizalom szükséges ahhoz, hogy a rendőr a (munka/járőr)társával közösen veszélyes helyzeteket is felvállaljon.

A bűnügyi és a közrendvédelmi szolgálatellátást tanulmányozó kutatásból kirajzolódott, hogy a közrendvédelmi szolgálati ágnál dolgozók fokozottabb stressznek vannak kitéve, ők egyértelműen gyakrabban érzékelik munkájukból fakadóan a rendőri műveletek során a személyes kockázatot, a lakosság hiányzó tiszteletét, illetve a szociális problémákkal való állandó szembesülést (Schweer & Strasser, 2008).

A stresszhelyzet egy másik megközelítési módja szintén a rendőri munka jellegéből fakad: az, hogy a rendőrök szolgálatellátásuk során szinte mindig készenlétben vannak. A mindennapok része, hogy „*1. bármikor történhet valami nagy dolog, és 2. ha valami igazán nagy dolog történik, az az embert általában túlterheli*” (Behr, 2017).

„*A rendőrséget illetően számtalan olyan esemény, jelenség észlelhető, amelyekre nem lehet később reagálni, hiszen az eredményesség éppen az időben elvégzett aktuális cselekvésen alapul. Ebben a folyamatban a cselekvés logikáját*

a megsértett biztonság helyreállításának igénye sarkallja.” További stressz faktorként jelenik meg a rendőrök életében az időtényező. „... *A szervezetek működésében is fellelhetőek mindazok az időfaktorok, amelyek igazgatják, meghatározzák a teendők sorrendjét. Napjaink egyik feszítő ellentmondása a gyarapodó feladattömeg, a logisztika korlátozottsága és az idő hármában keletkező feszültség.*” (Horváth & Kovács, 2016).

A rendőrség és a rendőrségi túlkapasok ritkán vizsgálhatók a társadalmi viszonyok (és a jog) ismerete nélkül. Egyrészt figyelembe kell venni, hogy az adott társadalom milyen értékek mentén mozog, mennyire toleráns egy bizonyos csoporttal szemben, és mennyire elfogadott az erőszak a társadalomban, milyen irányba fejlődik ebben a szempontban az adott társadalom. Előfordulhat, hogy régen elfogadott volt az „atyai pofon” mint a nevelés egyik eszköze, manapság viszont ez már idejét múlt „nevelési eszköz”.

A jog, a kommunikáció és az erőszak mértéke

A demokratikus jogállamban a rendőrség elsődleges fegyvere a jog és a kommunikáció. A változások eredményeképpen egy szakmailag megfelelő – szükségességen, törvényességen, arányosságon és szakmaiságon alapuló – rendőri intézkedés is erőszakosnak tűnhet az egyes társadalmakban, azok tagjai számára.

A rendőrség az erőszakot mindig a veszélyhelyzettel összefüggésben vizsgálja, hogy *a veszély elhárítása megkövetelte-e a legitim fizikai erőhatalom alkalmazását (szükségesség), az erőszakkal okozott károk arányban voltak azokkal a veszélyekkel, amelyeknek elhárítását szolgálták (arányosság), és volt-e a rendőrségnek az adott beavatkozásra törvényes felhatalmazása (törvényesség)* (Finszter, 2014), valamint – nem utolsó sorban – szakmai szempontból megfelelő volt-e magának az intézkedésnek a végrehajtása.

Az, hogy milyen beállítottságú – polgár közeli vagy zárt, szinte militáris – rendőrséget alakít ki és fogad el az adott társadalom, az a társadalmi fejlődés eredménye. Egyértelműen különbség van egy polgár közeli, fegyvert nem viselő (például holland), és egy tekintélyen alapuló (például francia) rendőrség között.

Amikor egy társadalomban elindul egy olyan változás, amikor az erőszakhoz fűződő viszonyt egyre kevésbé tolerálják, akkor a rendőrség szervezetét, az általa alkalmazott módszereket is elkezdik átalakítani, és a szervezet tagjai is elkezdnek állampolgár közelebb irányba átalakulni. Amennyiben ez egy hirtelen váltás eredménye, a szervezet – főként idősebb – tagjaiban egyfajta identitásválságot is elindíthat, mert keresik a helyüket, keresik azt a magyarázatot, ami a rendőri tevékenység alapvető logikáját alkotja, hogy mi a szerepe, és

a rendőri munka során a tevékenységeket miért úgy csinálják, ahogyan csinálják? Mely magatartásformák jellemzik magát a rendőrt? A kemény, határozott fellépés vagy inkább a barátságosabb, megértőbb intézkedés? (Természetesen ez feladatfüggő is, és leginkább a közbiztonsági szolgálati ágra érvényes, akik napi kapcsolatban vannak a társadalom tagjaival.) A fiatalabb rendőri korosztályra ez a válság ugyanúgy hathat, hiszen bekerülve a rendőrséghez a szervezetnél érzik ezt a fajta bizonytalan légkört. Őket már az új elvárásokra készítették fel, viszont hallják a régi történeteket, látják a napi gyakorlatot, és az idősebb, „nosztalgizáló” kollégákat akár kiégettnek is tarthatják, ami kevésbé lesz motiváló számukra. Ezekben az esetekben természetesen a rendőrség tagjai és az állampolgárok közötti kommunikáció is megváltozik. Míg a társadalom fiatalabb tagjai átlépnek a félelmükön, és bizalommal fordulnak a rendőrség felé, addig az idősebb korosztály akár egyfajta tekintélyvesztést is érezhet a rendőri szervezettel kapcsolatban.

Sem rendőr szakmai, sem erkölcsi, etikai szempontból nem kérdés, hogy a fenti viselkedések nem elfogadottak a szervezetnél, hangsúlyozza Janza. „... *erkölcsi, etikai értelemben el lehet-e marasztalni azt a rendőrt, aki a számára elérhető és legnagyobb eredményt biztosító eszközöket veti be a siker reményében? A válasz ez esetben is határozott. Igen, el kell marasztalni azt a vezetőt és intézkedő rendőrt, aki törvénytelen vagy szabálytalan eszközöket vesz igénybe feladata végrehajtása során. A rendőrségi szabályok, bármely ország szabályozását és gyakorlatát vizsgáljuk is, miközben meghatározzák, hogy mit és hogyan, milyen esetben tehet a rendőr; valójában nem mást tesznek, mint kizárják a jog által el nem ismert és le nem írt eljárások alkalmazásának lehetőségét. Nem kétséges, a rendőr eredményes akar lenni, hiszen a társadalomnak is az az érdeke, hogy »a bűnös bűnhődjék«. A rendőrnek ahhoz, hogy eredményes legyen, adatokra és bizonyítékokra van szüksége.*” (Janza, 2010).

Annak ellenére, hogy a rendőrség tagjai törekednek az eredmény elérésére, sajnos tudomásul kell venniük, hogy munkájuk nem mindig zárul eredménnyel. „*A megindított büntetőeljárás egyszer befejeződik. Az is lehet, hogy a vádemelési szakba sem jut el, hanem megszüntetik a nyomozást. Erre természetesen a törvényi feltételek fennállása esetén van lehetőség, amikor minden lehetséges nyomozati cselekmény végrehajtása után sem derül fény az elkövető személyére, vagy a megszerzett bizonyítékok nem elégségesek a vele szembeni eljárás folytatására.*” (Horváth & Kovács, 2016).

A *Jó Állam Jelentés* 2018-as adatai alapján a magyar állampolgárok jobban bíznak a rendőrségben, mint az állami hivatalokban, a helyi önkormányzati hivatalban és általában az igazságszolgáltatásban. Nemzetközi összehasonlításban a magyar rendőrség megítélése szűkebb régióinkban a legjobb, Magyarország

a 2013-ban mért adataival megelőzi Lengyelországot, Csehországot és Szlovákiát (URL1). Az elmúlt évek alatt ez a pozitív megítélés nem változott.

Összefoglalás

Jelen tanulmány elkészítésének nem volt célja, hogy felmentést adjon a rendőröknek a túlzott erőszak alkalmazásával vagy bármilyen rendőri túlkapással kapcsolatosan. A tanulmány azt szolgálta, hogy bemutasson olyan elméleteket, melyek ismerete hozzájárulhat a rendőri erőszak megelőzéséhez, a mögöttes gondolkodásmódok időben történő felismeréséhez. A mű feldolgozása támogatást nyújthat főként azoknak a középszintű vezetőknek, akik ismerik a végrehajtók feladatait, és az általuk elvégzett munkát, emellett napi kapcsolatban vannak magával a feladatokat végrehajtó rendőrökkel is. A közvetlen rendőri vezető felelőssége sok esetben nem kérdőjelezhető meg. Az elhíresült amerikai rendőrtiszt, Derek Chauvin rendőri tevékenysége ellen már akkor 18 panasz volt, mielőtt 8 perc 46 másodpercig térdelt egy fegyvertelen fekete férfi, George Floyd³ nyakán (Peeples, 2020), aki az intézkedés következtében életét veszítette. Ha vezetői időben felfigyelnek Chauvin rendőrtiszt erőszakos cselekményeire, ez a sajnálatos eset elkerülhető lett volna. Klockars véleményéhez kapcsolódva a rendőri intézkedések során, legtöbb esetben nem (csak) az eszköz vagy a viselkedés a veszélyes, hanem maga a mögöttes gondolkodás, hogy a rendőr azt, amit tesz, helyesnek gondolja, amely később erőszakhoz és deviáns magatartáshoz vezethet.

Végző megállapítás az, hogy a törvényes és szakszerű rendőri viselkedésben kiemelkedő jelentőséggel bír az állomány magas szintű felkészítése és tudásának folyamatos szinten tartása, amelyben a képzéssel foglalkozó szervezetek és munkatársak felelőssége megkérdőjelezhetetlen.

---

3 Megjegyzés: 2020. május 25-én este egy fekete férfi, George Floyd cigarettát vásárolt, de az eladó úgy vélte, hogy hamis bankjegyet használ, zavartan viselkedik, ezért hívta a rendőrséget. A rendőrség 1997–2007. között összesen kilenc alkalommal tartóztatta le Floydot, többnyire kábítószerrel kapcsolatos cselekmények és lopás miatt, utoljára 2013-ban helyezték szabadlábra. Az nem bizonyított, hogy a kikerkező rendőrök tudtak volna Floyd bűnügyi múltjáról, a hívó a segélyhívás jegyzőkönyve szerint nem azonosította Floydot név szerint (URL2). A toxikológiai jelentés szerint Floyd szervezetében fentanil fájdalomcsillapítót és metamfetamin kábítószerrel találtak, ez állhatott zavart viselkedése hátterében, halálát azonban egyértelműen az intézkedés következtében fellépő oxigénhiány okozta, az igazságügyi szakértő véleménye szerint az intézkedésbe egy egészséges ember is belehalt volna (URL3, URL4).

Felhasznált irodalom

- Horváth J. & Kovács G. (Szerk.) (2016). *Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Behr, R. (2013). Polizei. Kultur. Gewalt. Die Bedeutung von Organisationskultur für den Gewaltdiskurs und die Menschenrechtsfrage in der Polizei. In *SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis* (pp. 81-93). Bundesministerium für Inneres.
- Behr, R. (2016). Functions and impact of the ‘Violence against the Police’ Discourse on German Police Culture. *European Police Science and Research Bulletin, Special Conference Edition*, 1, 44-47.
- Behr, R. (2017). Maskulinität in der Polizei: Was Cop Culture mit Männlichkeit zu tun hat – ein Essay. *Juridikum*, 4, 541-551.
- Behr, R. (2018). *Polizei. Kultur. Gewalt, Polizeiarbeit in der „offenen Gesellschaft“*. Universität Bochum, Akademie der Polizei Hamburg.
- Finszter G. (2014). *Rendészetelmélet*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Finszter G. (2014). *A rendőrség joga*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Janza F. (2010). A rendőri hazugságokról. In Gaál Gy. & Hautzinger Z., (Szerk.), *Tanulmányok „quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság” című tudományos konferenciáról, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XI.* (pp. 45-62). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Klockars, C. B. (1980). The Dirty Harry Problem. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 452, 33-47. <https://doi.org/10.1177/000271628045200104>
- Kozáry A. (2017). *Rendészetszociológia Kézikönyv II.* Rejtjel Kiadó.
- Kovács G. (2020). A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar alapkiképzés intenzív szakaszának teljesítésével kapcsolatos hallgatói véleményének összegző vizsgálata 2012-2019 között. *Magyar Rendészet*, 20(3), 163-178. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.10>
- Krauzer E. (2019). Az intézkedéstaktika, mint oktatásmódszertan, a korszerű és gyakorlatorientált képzés alapja. *Belügyi Szemle*, 67(7-8), 79-115. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.5>
- Peebles, L. (2020). Brutality and Racial Bias: What the Data say. *Nature*, 583, 22-24. <https://doi.org/10.1038/d41586-020-01846-z>
- Schweer, T. & Strasser, H. (2008). Einblick: Cop Culture und Polizeikulture, In Schweer, T., Strasser, H. & Zdun, S. (Eds.), *„Das da draussen ist ein Zoo, und wir sind die Dompteure” – Polizisten im Konflikt mit ethnischen Minderheiten und sozialen Randgruppen* (pp. 11-38). GWV Fachverlag GmbH. https://doi.org/10.1007/978-3-531-90962-2_1
- Staud, T. (2019). „Die Polizei hat ein Männlichkeitsproblem” – Ein Interview mit dem Kriminologen und Polizeiausbilder Joachim Kersten. In Kleffner, H. & Meisner, M. HG. (Eds.), *Extreme Sicherheit – Rechtsradikale in Polizei, Verfassungsschutz, Bundeswehr und Justiz* (pp. 196-209). Verlag Herder GmbH.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Jó Állam Jelentés 2018, B.2.2. Lakossági bizalom a rendőrségben.* <https://joallamjelentes.uni-nke.hu/digitalis-tartalmak/jo-allam-jelentes-2018/b-2-kozbiztonsag-es-katasztrofave-delem/b-2-2-lakossagi-bizalom-a-rendorsegben-2/>

URL2: *Background Check: Investigating George Floyd's Criminal Record, Snopes News Crime.* <https://www.snopes.com/news/2020/06/12/george-floyd-criminal-record/>

URL3: *Who was George Floyd and what happened to Derek Chauvin?* <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56270334>

URL4: *George Floyd died from lack of oxygen, not fentanyl, says expert.* <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56670912>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Pesti T. & Kovács G. (2021). A rendőri erőszakról, túlkapásokról – lehetséges magyarázatok. *Belügyi Szemle*, 69(11), 1981-1993. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.11.6>